

Comparing of Ego strength and mental Toughness in female gifted students and ordinary students

Mahdiyeh Azizi²

M.A. in Psychology, Allameh-Tabatabaei University, Tehran

Maliheh Rezaei Mirghaed

M.A. in Psychology, Allameh-Tabatabaei University, Tehran

Mona Samiei

M.A. student of Psychology, Allameh-Tabatabaei University, Tehran

Abstract

The aim of this study is to compare the mental stamina and my strength between gifted and regular students. In order to do this study of 50 school students gifted in the way of sampling and 50 of normal school students in Yazd were selected using random cluster sampling and questionnaires were distributed among them my mental stamina and strength. The data by t-test at a significance level of $p < 0.05$ was analyzed. The results of this study showed that the Ego strength in gifted students and there is no normal ($t = 62.0$) but mental Toughness is more in gifted students than ordinary students ($t = 16.3$). The competitive atmosphere of the gifted increase mental Toughness score is.

Keywords: mental Toughness, Ego strength, gifted students.

مقایسه نیرومندی من و استقامت ذهنی در دانش‌آموزان دختر مدارس تیزهوشان با دانش‌آموزان دختر مدارس عادی

مهديه عزيزي^۱

کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران

ملیحه رضایی میرقائد

کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران

مونا سمیعی

دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۹/۲۱ - پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۱/۲۶

چکیده

هدف از انجام این پژوهش مقایسه استقامت ذهنی و نیرومندی من بین دانش‌آموزان مدارس تیزهوش و عادی است. به منظور انجام این پژوهش ۵۰ نفر از دانش‌آموزان مدرسه تیزهوشان به شیوه نمونه‌گیری در دسترس و ۵۰ نفر از دانش‌آموزان مدارس عادی شهر یزد با استفاده از نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند و پرسشنامه‌های استقامت ذهنی و نیرومندی من بین آنها توزیع شد. سپس داده‌ها به وسیله آزمون t مستقل در سطح معناداری $p < 0.05$ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که بین نیرومندی من در دانش‌آموزان مدارس تیزهوش و عادی تفاوتی وجود ندارد ($t = 0.62$) اما استقامت ذهنی در دانش‌آموزان تیزهوش بیشتر از دانش‌آموزان مدارس عادی است ($t = 3.16$). بنابراین جو رقابتی حاکم بر مدارس تیزهوشان سبب افزایش نمره استقامت ذهنی در این افراد می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: استقامت ذهنی، نیرومندی من، دانش‌آموزان تیزهوش

² azizimahdiyeh@yahoo.com

¹ azizimahdiyeh@yahoo.com

مقدمه

محیط اجتماعی شان آن را نشان می‌دهند. نیرومندی من توانایی فرد برای برقراری تعادلی موثر و پایدار بین تکانه های درونی و واقعیتی است که در بیرون فرد وجود دارد (لاند^۵، ۲۰۰۰، به نقل از پور علی بابا، ۱۳۸۱).

نیرومندی من در سرتاسر چرخه زندگی به عنوان پاسخی به حل موفقیت آمیز مرال روانی اجتماعی در نظر گرفته شده است (ماکستروم و مارشال^۶، ۲۰۰۰) قضاوت و واقعیت‌سنجی کافی، احساس واقعیت جهان و خود، قدرت تحمل ناکامی و کنترل تکانه ها و توانایی لازم جهت مفهوم‌سازی و به کارگیری تفکر انتزاعی، قدرت تحمل استرس، جستجوی مشغولیت ها و علائق لذت‌بخش از مشخصه های من توانمند می باشد (مور و فاین^۷، ۱۹۹۰ به نقل از پورعلی بابا، ۱۳۸۱). نیرومندی من هسته مفاهیم سازگاری و بهزیستی روانی- اجتماعی در نظریه اریکسون است (ماکستروم و مارشال، ۲۰۰۷).

بر پایه نظریه اریکسون (۱۹۶۴) هشت نیرومندی من مطرح شده است که بدان وسیله هر فرد می‌تواند به‌طور موفقیت‌آمیزی هر یک از مراحل هشت گانه روانی اجتماعی اریکسون را حل نماید. نیرومندی من خصوصیات درونی و ذاتی است که نمایانگر سلامت روان‌شناختی، بهزیستی فردی و نبود آسیب‌شناسی روانی در طول عمر می باشد. بر اساس نظریه اریکسون، ماکستروم و دیگران (۲۰۰۷) رشد زمانی ۸ نیرومندی من را به شرح زیر ترسیم نمودند: امید، اراده، هدف، شایستگی، وفاداری، عشق، مراقبت و خردمندی.

استقامت ذهنی، مفهومی است که به تازگی علاقه بسیاری از افراد را به سمت خود جذب کرده است. تحقیقات مربوط به استقامت ذهنی در ابتدا متمرکز بر ورزشکاران و مربیان ورزش بود. جونز، هانتون و کاناکتون^۸ (۲۰۰۲) استقامت ذهنی را به عنوان یک ویژگی روانشناختی توصیف کردند که به ورزشکاران کمک می‌کرد تا در طی رقابت ها و تمرین های ورزشی، با تقاضاها و فشارهای محیطی که بر آنها وارد می‌شود کنار بیایند (پری و همکاران، ۲۰۱۳).

آنچه مسلم است، نظام خلقت الهی، نظامی ویژه و استثنایی است و همه افراد از جهات مختلف ذهنی و جسمی و عاطفی با یکدیگر فرق دارند. در این میان درکنار گروهی از افراد جامعه، که از نظر آهسته‌گام هستند، عده‌ای نیز در جهت دیگر منحنی هوشی قرار گرفته‌اند که از نظر ذهنی برتر از افراد عادی هستند (افروز، ۱۳۸۶) کنجکاو و تفکر درباره افراد تیزهوش سابقه طولانی دارد و به آن زمان بر می‌گردد که انسان علاقه‌مند شد به اینکه بداند چرا افراد با هم متفاوت هستند. در یونان قدیم افلاطون اعتقاد داشت که کودکان باهوش باید در سنین کودکی انتخاب شوند و به آنها به‌طور تخصصی علوم و فلسفه یاد داده شود. او اعتقاد داشت باید سرآمد این افراد انتخاب شوند و برای فرمانروایی ایالت‌ها منتصب شوند. و بقای دموکراسی یونان بستگی به توانایی این افراد و آموزش و پرورش آنها جهت رهبری دارد (الله دوستی، ۱۳۹۰) روشن است که آگاه نبودن نسبت به ویژگیهای شخصیتی این دانش‌آموزان که از توانایی های ویژه ای برخوردارند، مانع شکوفایی توانمندی ها و استعدادهای آنها خواهد شد (معتمدی شارک، افروز، ۱۳۸۶).

دانستن و پی بردن به خصوصیات ذهنی، شخصیتی و عاطفی افراد سرآمد صرف نظر از اینکه ما را به عوامل مساعدکننده و علت برتری استعدادهای می‌تواند نزدیک کند مسلماً در نگهداری و آموزش و پرورش این دسته از کودکان و نوجوانان نیز کمک شایانی به روانشناسان و مسئولان نظام آموزشی خواهد کرد.

با توجه به اینکه در کشور ما پژوهش‌های کمی برای ارزیابی توانایی‌های دانش‌آموزان تیزهوش انجام شده است شناسایی و مقایسه ویژگی های این کودکان اطلاعات ویژه‌ای را در این زمینه فراهم خواهد کرد. در این پژوهش نیز به بررسی و مقایسه دو ویژگی می‌پردازیم که به افراد کمک می‌کند تا با استرس‌های محیطی کنار بیایند: نیرومندی ایگو^۳ و استقامت ذهنی^۴.

اصطلاح نیرومندی من به آمیزه‌ای توانمندیهایی درون روانی اطلاق می‌شود که افراد در تعاملات خود با دیگران و

^۵. Land, B.

^۶. Makstrom & Marshal

^۷. Moor & fign

^۸. Jouns, Hanton & Canagton

^۳. ego strenght

^۴. mental toughness

من بر روی آنها اجرا شد. داده های به دست آمده به وسیله آزمون t مستقل مورد تحلیل قرار گرفتند.

ابزارها

پرسشنامه روانی اجتماعی نیرومندی من: در حالیکه مقیاس های مختلفی در مورد هریک از مراحل روانی اجتماعی خاص مثل هویت وجود دارد اما اندازه گیری نیرومندی من در ادبیات موجود مورد غفلت قرار گرفته است. در پاسخ به این غفلت، پرسشنامه روانی اجتماعی نیرومندی من (ماکستروم و همکاران، ۱۹۹۷) به عنوان یک مقیاس خود گزارشی از ۸ نیرومندی من ساخته شده و روایی و پایایی آن مورد تایید قرار گرفته است. هر خرده مقیاس این پرسشنامه شاخصی از حل تعارض مرحله روانی اجتماعی مربوط به خود است (مارکستروم و مارشال، ۲۰۰۷). روایی صوری و محتوایی این مقیاس توسط چند تن از دانشجویان اریکسون مورد تایید قرار گرفته است. نسخه نهایی اسن پرسشنامه شامل ۶۴ سوال می باشد. آلفای کرونباخ هر یک از زیر مقیاسهای هشت گانه عبارتند از: امید، ۰/۸۳، اختیار، ۰/۶۹، هدف، ۰/۵۲، شایستگی، ۰/۷۸، صداقت، ۰/۶۲، عشق، ۰/۶۴، مراقبت، ۰/۸۴، فرزندی، ۰/۸۰، آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۹۳. به دست آمده است. بررسی ها نشان داده است که فرم ۳۲ سوالی آن نیز از روایی و اعتبار برخوردار است (الف=۰/۹۱) (حقیقت و همکاران، ۱۳۸۸). در پژوهش حاضر از فرم ۳۲ سوالی استفاده شده است که آلفای کرونباخ آن ۰/۸۹. به دست آمده است.

پرسشنامه استقامت ذهنی (MTQ-48): این پرسشنامه توسط کلات و همکاران ساخته شده است. پرسشنامه استقامت ذهنی دارای ۴۸ عبارت بوده و شامل خرده مقیاسهای مقیاس های چالش، تعهد، کنترل و اعتماد است. هر کدام از زیرمقیاس های اعتماد و کنترل از دو عامل تشکیل شده اند (کنترل هیجانی و کنترل زندگی؛ اعتماد به خود و اعتماد بین فردی) تشکیل شده است (جونز، ۲۰۱۰)

در پژوهش افسانه و همکاران (۱۳۹۳) آلفای کرونباخ یا پایایی درونی کلی ۰/۹۴ گزارش شده است. آلفای کرونباخ مربوط به هر یک از خرده مقیاسها عبارت است از: چالش ۰/۷۹، تعهد ۰/۸۱، کنترل هیجانی ۰/۷۴، کنترل زندگی ۰/۸۴، اعتماد به نفس درون فردی ۰/۷۲ و اعتماد به نفس

افراد که در استقامت ذهنی بالایی دارند گرایش بسیار زیادی به رقابت دارند و علی رغم استرس های محیطی دوباره تمام تلاش خود را برای موفقیت می کنند. آنها می توانند از ورود اطلاعات ناخواسته که باعث ایجاد مانع در دستیابی به اهدافشان می شود، جلوگیری کنند (گوکیاری و مالت، ۲۰۱۰).

کلات^۹ و همکاران (۲۰۰۲) نظریه شهامت کوپاسا را با مدل چهارگانه سرسختی ذهنی ترکیب و یکپارچه کردند. این محققان اظهار داشتند که استقامت ذهنی شامل ۴ عنصر کنترل، تعهد، چالش و اعتماد به نفس است. طبق این مدل افراد دارای استقامت ذهنی زیاد تجارب منفی مانند استرس و اضطراب را چالشی در نظر می گیرند که می توانند بر آن غلبه کنند و باوردارند که توانایی مقابله با تجارب منفی و کنترل آنها را دارند و برای رسیدن به اهداف خود متعهدند.

اتفاقات منفی، چالش ها و بحرانها در زندگی غیر قابل اجتناب هستند. در این میان بعضی از افراد می توانند با این چالش ها کنار بیایند اما برخی دیگر از کنار آمدن با استرس های زندگی خود عاجزند. برای اینکه بهزیستی روانشناختی افراد حفظ شود مهارت هایی لازم است که به آنها کمک کند تا با این چالش ها کنار بیایند. دانش آموزانی که در مدارس ویژه تیزهوشان تحصیل می کنند مسلما به سبب جو رقابتی حاکم بر این نوع مدارس و همچنین سخت بودن دروس نسبت به مدارس عادی استرس بیشتری را متحمل می شوند.

بنابراین با توجه به مطالب ارائه شده این پژوهش در پی پاسخگویی به این پرسش است که آیا بین دانش آموزان مدارس تیزهوشان و عادی در متغیرهای استقامت ذهنی و نیرومندی من تفاوت معناداری وجود دارد؟

روش

به منظور انجام این پژوهش ۵۰ نفر از دانش آموزان دبیرستان فرزنانگان یزد (مدرسه ویژه دانش آموزان تیزهوش) و ۵۰ نفر از دانش آموزان یکی از مدارس عادی یزد به صورت نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند و پرسشنامه های استقامت ذهنی و نیرومندی

9. Clough

بین فردی ۰,۷۰. میزان آلفای کرونباخ در این پژوهش ۰,۹۱. فرضیه اول در این پژوهش این بود که بین نیرومندی من در دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان و عادی تفاوت وجود دارد: می باشد.

یافته ها

جدول ۱ آزمون t مربوط به مقایسه نمرات نیرومندی من بین دانش‌آموزان تیزهوش و عادی

سطح معناداری	مقدار T	انحراف استاندارد	میانگین	
۰,۵۱	۰,۶۲	۱۵,۲	۳۴,۵۶	دانش‌آموزان تیزهوش
		۱۳,۶	۳۳,۹۲	دانش‌آموزان عادی

همانطور که در جدول مشاهده می‌شود مقدار T از سطح بحرانی کمتر است. بنابراین فرض صفر پذیرفته می‌شود و بین نیرومندی من در دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد. نمرات مربوط به خرده مقیاسهای پرسشنامه نیرومندی من به صورت جدول ۲ می‌باشد. همانطور که نشان داده می‌شود، دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان در خرده مقیاس فرزاندگی نمرات بالاتری نسبت به دانش‌آموزان مدارس عادی

کسب کرده اند و همچنین نمرات آنها در خرده مقیاس مربوط به مراقبت کمتر از دانش‌آموزان مدارس عادی می باشد. در بقیه خرده مقیاسها تفاوت معنادار در سطح ۰,۰۵ مشاهده نگردید.

فرضیه دوم در این پژوهش این بود که بین نمرات استقامت ذهنی در دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان و عادی تفاوت وجود دارد.

جدول شماره ۲ آزمون t مربوط به مقایسه خرده مقیاسهای نمرات نیرومندی من بین دانش‌آموزان تیزهوش و عادی

سطح معناداری	نمره T	انحراف استاندارد	میانگین		
۰/۰۶	۰/۵۱	۲/۶	۱۱/۸	تیزهوش	اختیار
		۲/۸	۱۲/۱	عادی	
۰/۰۱	۳/۴	۳/۰۸	۱۲/۷	تیزهوش	فرزاندگی
		۴/۵	۱۰/۵	عادی	
۰/۷	-۰/۳	۲/۲	۱۴/۰۸	تیزهوش	عشق
		۲/۳	۱۳/۹	عادی	
۰/۰۴	۲/۰۴	۳/۲	۱۴/۶	تیزهوش	مراقبت
		۲/۴	۱۵/۷	عادی	
۰/۰۹	۲/۰۷	۲/۹	۱۳/۷	تیزهوش	شایستگی
		۲/۶	۱۳/۷	عادی	
۰/۴	-۸/۴	۳/۲	۱۳/۴	تیزهوش	امید
		۳/۴	۱۲/۸	عادی	
۰/۲	-۱/۲۰	۳/۱	۱۳/۷	تیزهوش	اراده
		۳/۰۸	۱۲/۹	عادی	
۰/۳	-۱/۰۳	۲/۶	۱۴/۱	تیزهوش	صداقت
		۲/۵	۱۴/۶	عادی	

جدول شماره ۳- آزمون t مربوط به مقایسه نمرات استقامت ذهنی بین دانش‌آموزان تیزهوش و عادی

سطح معناداری	مقدار T	انحراف استاندارد	میانگین	
۰/۰۲	۳/۱۶	۲۰/۸	۷۵/۸۴	دانش‌آموزان تیزهوش
		۱۶/۸	۷۰/۰۸	دانش‌آموزان عادی

جدول ۴ آزمون t مربوط به مقايسه خرده مقیاس‌های استقامت ذهنی بین دانش‌آموزان تیزهوش و عادی

خرده مقیاس‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار T	سطح معناداری
چالش	تیزهوش ۲۶,۵	۴,۰۵	-۳,۳۶	۰,۰۱
	عادی ۲۳,۴	۵,۰۹		
تعهد	تیزهوش ۳۶,۷	۵,۴۰	-۱,۰۷	۰,۰۷
	عادی ۳۴,۶	۴,۹۰		
کنترل هیجانی	تیزهوش ۲۰,۷	۴,۴۰	۱,۰۷	۰,۰۸
	عادی ۱۹,۲	۴,۲۰		
کنترل زندگی	تیزهوش ۲۲,۶	۴,۰۶	۲,۰۶	۰,۰۸
	عادی ۲۰,۶	۳,۰۳		
اعتماد به نفس درون فردی	تیزهوش ۲۹,۶	۵,۰۶	۱,۰۸	۰,۰۵
	عادی ۲۷,۶	۴,۹۰		
اعتماد به نفس میان فردی	تیزهوش ۲۱,۶	۳,۷۰	۱,۰۹	۰,۰۵
	عادی ۲۰,۲	۳,۲۰		

آن نتیجه گرفت که رابطه ای بین هوش و نیرومندی من وجود ندارد کاملاً همخوان است. محقق پژوهش دیگری که ارتباط این دو متغیر را مورد بررسی قرار داده باشد نیافت. اما تحقیقات متعدد نشان می دهد که استقامت ذهنی به طور موثری با سطوح موفقیت تحصیلی همبستگی دارد. حتی نتایج تحقیقات نشان داده است که عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان با استقامت ذهنی معلمان و والدین آنها در ارتباط است. همچنین نتایج تحقیقات نشان می دهد که سطوح پایین استقامت ذهنی با ترک تحصیل در دانش‌آموزان رابطه دارد و پرسشنامه MTQ48 به خوبی نشان می دهد که کدام دانش‌آموزان در معرض خطر هستند.

در توضیح و تبیین این نتایج می توان گفت استقامت ذهنی بیشتر از نیرومندی من توانایی افراد در حل چالشها و نیز موفقیت تحصیلی آنها را پیش بینی می کند. نیرومندی من بخشی از شخصیت است که بیشتر مربوط به ارتباط فرد با افراد مهم زندگی اش است و بر این اساس شکل می گیرد اما متغیر استقامت ذهنی می تواند در حل چالش‌های محیطی و نیز عملکرد های موفق تحصیلی به افراد کمک کند. استقامت ذهنی در دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان به دلیل جو رقابتی حاکم بر مدرسه و همچنین سخت تر بودن دروس بیشتر می باشد و این ویژگی می تواند موجب موفقیت تحصیلی گردد.

از آنجا که استقامت ذهنی مفهومی اکتسابی و قابل آموزش می باشد پیشنهاد می گردد در مدارس برنامه‌هایی

همانطور که مشاهده می گردد بین استقامت ذهنی در دانش آموزان تیزهوش و عادی تفاوت معنادار وجود دارد. بنابراین فرض صفر رد می گردد و فرض خلاف پذیرفته می شود. نمرات مربوط به خرده مقیاس های استقامت ذهنی در دانش آموزان مدارس تیزهوشان و عادی در جدول ۴ آمده است. همانطور که در جدول ۴ مشاهده می گردد دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان در خرده مقیاس های مربوط به چالش، اعتماد به نفس میان فردی و اعتماد به نفس درون فردی نمرات بالاتری نسبت به دانش‌آموزان مدارس عادی کسب کرده اند و در بقیه خرده مقیاس ها تفاوت معناداری مشاهده نگردید.

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام این پژوهش مقایسه استقامت ذهنی و نیرومندی من بین دانش‌آموزان مدارس تیزهوش و عادی بود. که به منظور انجام این پژوهش ۵۰ نفر از دانش‌آموزان مدرسه تیزهوشان و ۵۰ نفر از دانش‌آموزان یکی از مدارس عادی یزد انتخاب شدند و پرسشنامه های استقامت ذهنی و نیرومندی من بین آنها توزیع شد. نتایج نشان داد که بین نیرومندی من در دانش‌آموزان مدارس تیزهوش و عادی تفاوتی وجود ندارد اما استقامت ذهنی در دانش‌آموزان تیزهوش بیشتر از دانش‌آموزان مدارس عادی است. نتایج این پژوهش با پژوهش نادری (۲۰۰۷) که رابطه بین نیرومندی من پایین و هوش را مورد بررسی قرار داد و در

تیزهوش و عادی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی تهران، جلد ۱۳، شماره ۲، ۱۸۱-۱۷۳

Clough, P. J., & Earle, K. (2002). *When the going gets toughness on perceived demands. Journal of sports science*, 20, 61

Gucciardi, D., & Mallett, C. (2010). Understanding mental toughness and its development in sport. In S. J. Hanrahan & M. B. Andersen (Eds.), *Routledge handbook of applied sport psychology* (pp. 547-556). London: Routledge.

Jouns. G. (2010) The Development and Maintenance of Mental Toughness in the World's Best Performers. *Journal of The Sport Psychologist*, 24, 168-193

Mahony, G. Gucciardi, D. (2014) Mental Toughness in Sport: Motivational Antecedents and Associations With Performance and Psychological Health. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 36, 281-292

Markstrom, C. A. & Marshal, S. K. (2007). The psychosocial inventory of ego strengths: Examination of theory and psychometric properties. *Journal of Adolescence*, 30, 63-79.

Markstrom, C. A., Sabino, V. M., Turner, B., and Berman, B. C. (1997). The Psychosocial Inventory of Ego Strengths: Development and validation of a new Eriksonian measure. *Journal of Youth and Adolescence*, 26, 705-732

Markstrom, C. A; Marshall, S. K; & Tryon, R. J. (2000). Resiliency, social support, and coping in rural low-income Appalachian adolescents from two racial groups. *Journal of Adolescence*, 23, 693-703.

Perry J. L, Clough P. G , Crust L, Keith Earle, Adam R. N. (2013). Factorial validity of the Mental Toughness Questionnaire-48. *Journal of Personality and Individual Differences* 54 , 587-592.

ویژه جهت افزایش استقامت ذهنی اجرا گردد چرا که در پیش‌بینی موفقیت تحصیلی نقش بسزایی دارد.

منابع:

افروز، غلامعلی. (۱۳۸۳). مقدمه‌ای بر روان‌شناسی و آموزش کودکان/استثنایی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

افسانه پورک، سید عباس، واعظ موسوی، سید محمد (۱۳۹۳). روایی و پایایی نسخه فارسی پرسشنامه MTQ-48، پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، سال دهم، شماره ۱۹

الله دوستی، پریسا. (۱۳۹۰). اثربخشی روش تدریس ایفای نقش بر مهارت‌های اجتماعی و رشد اخلاقی دانش‌آموزان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.

پورعلی بابا، بهزاد. (۱۳۸۱) مقایسه شیوه‌های مقابله‌ای دانشجویان با توانمندی من بالا و چابک در مواجهه با استرس و ناکامی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. انیستیتو روانپزشکی تهران.

حقیقت، فرشته. رسول زاده، سید کاظم، شایگان نژاد، وحید. (۱۳۸۸). مجله روانشناسی و علوم تربیتی، دوره ۳۹، شماره ۳، ۴۱-۲۷

فاتی، مریم. (۱۳۸۴) مقایسه ابعاد شخصیتی و قدرت ایگو در جوانان بی سرپرست ساکن در مراکز شبانه‌روزی سازمان بهزیستی با جمعیت غیربالینی ساکن در شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. انیستیتو روانپزشکی تهران.

معمدی شارک، فرزانه. افروز، غلامعلی. بررسی رابطه سبک‌های اسنادی و سلامت روان در دانش‌آموزان